
Sistemul cercetărilor statistice integrate pe termen scurt: experiența BNS din Republica Moldova

Oleg CARA

Iurie MOCANU

Lilian GALER

Biroul Național de Statistică (BNS) - Republica Moldova

Abstract

Cererea în creștere a utilizatorilor de date relevante, fiabile, coerente, în timp util, pentru detectarea timpurie a vulnerabilităților economice și a momentelor de cotitură în cicluri de afaceri, în special în perioada de criză economică și financiară, cere, în opinia noastră, un răspuns prompt, coordonat din partea instituțiilor statistice. **Statisticile pe termen scurt** de calitate, sunt de interes special pentru economiile de piață emergente, cum ar fi cea moldovenească, fiind extrem de vulnerabile în fața recesiunii economice.

Răspunzând provocărilor de a realiza o imagine coerentă și adecvată a activității economice, utilizând sistemul de indicatori și definițiile aplicate la nivelul Uniunii Europene într-o manieră eficientă, **Biroul Național de Statistică (BNS) al Republicii Moldova** a lansat procesul de dezvoltare a unui **Sistem integrat al statisticilor pe termen scurt (STS)**, bazat pe experiența internațională avansată.

BNS a implementat în anul 2011 cercetarea statistică integrată STS, potrivit unor concepte consistente, armonizate cu standardele UE. Integrarea proceselor de producție, care erau anterior separate, se bazează pe o infrastructură tehnică comună, pe proceduri și tehnici standardizate de producere a datelor. Realizarea acestei cercetări complexe cu abordare holistică, a permis consolidarea calității datelor statistice, comparabile la nivel european și reducerea semnificativă a sarcinii informaționale asupra agenților economici, în special asupra celor de dimensiuni mici.

Reformarea STS pe baza cercetării integrate a fost posibilă datorită sprijinului metodologic și practic acordat BNS de către **Institutul Național de Statistică (INS)** din România.

Cuvinte cheie: statistici pe termen scurt, armonizare cu standardele UE, integrare, eficiență

***

Statisticile pe termen scurt se bazează până în anul 2011 pe cercetările statistice infraanuale (lunare, trimestriale) ale întreprinderilor, realizate tradițional și dezvoltate diferențiat pe domenii statistice, în cadrul pieței muncii, industriei, construcțiilor și investițiilor în capital fix, comerțului și serviciilor de piață etc.

Printre caracteristicile principale ale cercetărilor statistice infraanuale privind STS facem referire **la unele principii, conținutul chestionarelor, criteriile și modul de raportare:**

- *Principiul funcțional* al organizării cercetărilor presupune colectarea informației de la unitățile statistice fără a ține cont de activitatea principală desfășurată. Dacă întreprinderea, de exemplu, cu activitate principală în domeniul industriei prelucrătoare practică genuri secundare de activitate: de comerț și prestări de servicii destinate pieței, unitatea raportoare avea de depus lunar la organele de statistică (OS), lunar, chestionare statistice privind: i) activitatea industrială; ii) activitatea de comerț; iii) activitatea de servicii prestate populației, precum și o serie de alte chestionare ce nu țin cont de genul principal de activitate al întreprinderii (privind statistica muncii, investițiilor etc.). Existau multiple chestionare statistice pe care respondentul statistic trebuia să le prezinte pe parcursul anului la organul de statistică.

- *Principiul exhaustiv* al colectării datelor. Majoritatea cercetărilor statistice pe termen scurt erau bazate pe studiul complet al unităților statistice, fără a ține cont de dimensiunea acestora. Cercetările statistice se caracterizau printr-un număr mare de respondenți statistici. În cercetarea statistică trimestrială nr. 5-C „Consumurile și cheltuielile întreprinderii” erau cuprinse circa 23 mii de întreprinderi (față de 16 mii de unități cercetate în cadrul Anchetei Structurale Anuale), considerată cea mai extinsă cercetare statistică în întreprinderi cu periodicitate ce nu depășește un an.

- Existența dublării informației în diferite chestionare statistice. Aceiași indicatori se regăseau în mai multe chestionare statistice, existând și inconsistențe în raportarea acestora. Indicatorii aferenți numărului de personal, de exemplu, se regăseau în 6 chestionare cu periodicitate lunară și trimestrială. Totodată, conceptul utilizat varia în diferite chestionare (*numărul mediu al salariaților, efectivul de personal, numărul mediu scriptic al salariaților pentru calcularea productivității muncii, numărul mediu scriptic al personalului ocupat în activitatea principală*), ceea ce cauza dificultăți respondentului la raportarea indicatorilor și influența negativ calitatea datelor primare furnizate.

- Existența presiunii informaționale destul de mari asupra respondenților în rezultatul cauzelor menționate, dar și a termenelor diferite de prezentare a chestionarelor statistice.

- Criteriile și modul de raportare de către unități pentru unele cercetări statistice nu erau strict definite. Într-o serie de cercetări statistice, unități respondente erau atât întreprinderile, cât și unitățile locale (subdiviziunile structurale ale întreprinderii amplasate în diferite raioane ale țării). Puteau fi cazuri de depunere la OS a chestionarelor statistice: i) **în mod centralizat**, de către întreprinderea-mamă (care includea activitatea economică a tuturor subdiviziunilor indiferent în care raioane/unități administrativ-teritoriale (UAT) se aflau); ii) **descentralizat**, de către subdiviziunile structurale ale întreprinderilor, care dispuneau de unități locale în diferite UAT, cu prezentarea chestionarelor statistice la organul teritorial de statistică, în raza căruia acestea activau. Puteau fi cazuri de subraportare sau dublare a informației statistice colectate.

- Cercul de respondenți pentru cercetările statistice în multe cazuri se stabilea nemijlocit de către organele teritoriale pentru statistică (OTS) și era slab dirijat din oficiul central de statistică. Registrul Național al Unităților Statistice nu era utilizat pe deplin în cadrul cercetărilor pe termen scurt. Listele respondenților statistici, create de OTS erau bazate pe cercul unităților statistice, care tradițional prezentau informația statistică. Din cauza utilizării limitate a Registrului Național al Unităților Statistice erau, de asemenea, cazuri când, pentru aceiași întreprindere, în diverse cercetări statistice, figurau diferite date privind genul principal de activitate, formă de proprietate, formă organizatorico-juridică etc., afectând calitatea statisticilor dezagregate pe criteriile respective.

- În pofida dezvoltării statisticilor naționale pe termen scurt în procesul tranziției la economia de piață, existau goluri importante în sistemul de indicatori și metodologia de calcul în comparație cu standardele internaționale, în special ale Uniunii Europene. Aceasta se lămurește inclusiv prin „deprinderea” multor utilizatori statistici, în special ai organelor administrației publice, de a opera cu indicatorii statistici elaborați tradițional. Pe de o parte, statisticile pe termen scurt nu erau pe deplin relevante pentru economia de piață și nu asigurau comparabilitatea pe plan internațional, iar pe de altă parte, organul de statistică aloca resurse considerabile pentru producerea unor date „tradiționale” cu valoare informațională redusă în noile condiții economice.

Sistemul național statistic al unei țări se apreciază că trebuie să-și organizeze activitatea, să organizeze cercetările statistice în conformitate cu necesitățile informaționale ale utilizatorilor naționali și internaționali (potrivit obligațiilor

---

asumate de stat ca membru al organizațiilor internaționale, pentru informarea potențialilor investitori etc.), în conformitate cu standardele internaționale, pentru a asigura calitatea și compatibilitatea datelor statistice obținute.

Pentru modernizarea și eficientizarea STS, în anul 2011 a fost implementată **cercetarea statistică integrată pe termen scurt** (*cercetarea integrată*), cu periodicitate lunară și trimestrială.

Scopul implementării cercetării:

- armonizarea statisticilor pe termen scurt cu Standardele Uniunii Europene în domeniu, în special adaptarea la cerințele Regulamentelor UE nr.1165/1998 și 1158/2005, cu amendamentele ulterioare;

- optimizarea **Programului cercetărilor STS**, fiind eliminată repetarea colectării aceluiași indicatori;

- micșorarea presiunii informaționale asupra agenților economici și optimizarea termenelor de prezentare a rapoartelor (chestionarelor) statistice pe termen scurt;

- asigurarea standardizării proceselor, a infrastructurii tehnice comune.

Modul de organizare a cercetării integrate în mare parte corespunde practicii existente în România, fiind urmat modelul Anchetei „UNICA”, realizată de Institutul Național de Statistică începând cu anul 2005. Experiența avansată și relevantă pentru Moldova a fost transmisă în cadrul asistenței metodologice și practice acordate BNS cu mare amabilitate de către INS.

Implementarea în practică a cercetării integrate pe termen scurt în sistemul statistic național a fost posibilă de asemenea datorită suportului financiar oferit în cadrul proiectului comun ONU „Consolidarea sistemului statistic național”, și proiectului USAID/BIZTAR.

Biroul Național de Statistică din Republica Moldova a realizat integrarea din punct de vedere metodologic și organizatoric a 11 chestionare statistice din domeniul industriei, construcțiilor, comerțului și serviciilor, salarizării și pieței muncii, care se realizau separat în cadrul mai multor direcții de producție statistică ale instituției.

Cercetarea statistică integrată (chestionare statistice utilizate):

Lunar: IND TS - Indicatorii pe termen scurt în industrie; CONS TS – Indicatorii pe termen scurt în construcții; SERV TS – Indicatorii pe termen scurt în comerț, servicii, agricultură; MUNCA 1 - Câștigurile salariale.

Trimestrial: 5-CI Consumurile, cheltuielile și investițiile întreprinderii; 2-INV Cu privire la investiții.

În scopul compilării indicatorilor macroeconomici (conform SCN) în cadrul statisticilor infraanuale a fost păstrată cercetarea trimestrială privind veniturile, consumurile și cheltuielile întreprinderii (nr.5-CI).

Chestionarele cuprind capitole și categorii de indicatori comuni pentru

---

toate unitățile raportoare, indiferent de domeniul principal de activitate: numărul persoanelor ocupate (lunar); retribuirea muncii (lunar); cifra de afaceri (lunar) cu excepția unităților, pentru care acest indicator nu este relevant (unitățile bugetare, instituțiile financiare etc); investițiile în capital fix (trimestrial).

Chestionarele lunare conțin și module specifice în dependență de genul principal de activitate al întreprinderii: activitatea industrială; activitatea în construcții.

În etapa elaborării chestionarelor au participat și specialiști în domeniul Standardelor Naționale de Contabilitate. Chestionarele, precum și normele metodologice privind completarea datelor, au fost elaborate în concordanță cu particularitățile evidenței contabile naționale și prevederile actelor normative în vigoare, pentru a facilita înțelegerea și completarea corectă a chestionarelor de către respondenți.

Testarea instrumentarului statistic pentru cercetarea integrată, realizată în întreprinderile care practică diverse genuri de activitate (din industria prelucrătoare, construcții, comerț cu amănuntul și cu ridicata, de prestare a serviciilor de piață) și de diferite dimensiuni (întreprinderi mari, mijlocii și micro), a permis identificarea unor probleme de completare și neclarități ale conținutului chestionarelor și ajustarea lor în etapa de definitivare.

Rezultatul implementării, **Sistemului cercetărilor statistice pe termen scurt**, începând cu anul 2011, se evidențiază din mai multe puncte de vedere:

Organizarea colectării datelor și informațiilor de la unitățile raportoare efectuată pe baza *principiului instituțional*, în dependență de domeniul principal de activitate. Entitatea raportoare prezintă doar câte un chestionar statistic lunar și trimestrial.

Cercetarea statistică se realizează pe bază de eșantion și cuprinde circa 10 mii unități raportoare (de 2,3 ori mai puține decât în cea mai extinsă cercetare infraanuală nr. 5 C existentă până în anul 2010).

Unitățile raportoare sunt incluse în cercetarea integrată, diferențiat:

- **exhaustiv** – întreprinderile cu un număr mediu de salariați de 20 persoane și peste, instituțiile bugetare fiind cercetate exhaustiv indiferent de numărul de persoane;

- **pe bază de sondaj** – întreprinderile cu un număr mediu de salariați de la 4 până la 19 persoane;

Întreprinderile cu numărul de salariați de până la 4 persoane nu sunt incluse în cercetările statistice efectuate pe parcursul anului.

În acest mod, a fost micșorată considerabil presiunea informațională asupra unităților mici, în special, asupra micro întreprinderilor; s-au redus

---

cheltuielile aferente raportării din partea businessului. A crescut și eficiența activității organelor de statistică, accentul principal fiind pus pe asigurarea calității datelor.

Unitatea respondentă (*întreprinderea*) a fost clar definită. Datele statistice sunt raportate pe total unitate, inclusiv pe subdiviziunile structurale (filiale, reprezentanțe, unități de producere, magazine proprii etc.). Au fost evitate situații ale dublării colectării informației sau subraportării datelor în cazul colectării incomplete a acestora de la unitățile locale. S-au stabilit termene noi, extinse, ceea ce permite prezentarea datelor îmbunătățite calitativ de către entități. Chestionarele anchetei integrate pe termen scurt se prezintă de unitățile respondente la adresa organelor teritoriale de statistică (OTS) lunar - până la data de 15 și trimestrial - până la data de 25 după perioada de referință.

Cercul de respondenți pentru fiecare chestionar lunar și trimestrial este stabilit de Oficiul central al BNS, pe baza Registrului Național al Unităților Statistice. Este strict monitorizată situația cu privire la statistica raportării, aferente respondenților.

Implementarea cercetării a permis armonizarea definițiilor și alinierea statisticilor pe termen scurt la prevederile și cerințele Uniunii Europene.

Lansarea cercetării integrate a necesitat asigurarea unei infrastructuri tehnice moderne comune. Prin contribuția specialiștilor BNS, a fost creat un **Subsistem informațional performant de introducere, procesare și stocare a datelor într-o Bază de date unică**.

Se prezintă mai multe detalii privind aplicarea metodei prin sondaj la realizarea cercetării integrate pe termen scurt.

Planul de eșantionare aplicat a fost al sondajului stratificat optim. Metoda de selecție utilizată: selecția simplă aleatoare fără revenire, fiecare unitate din strat având aceeași probabilitate de a fi inclusă în eșantion.

Baza de sondaj s-a constituit utilizând Registrul Național al Unităților Statistice care cuprinde:

- Întreprinderile active în anul t^1-2 (care au depus raport financiar (contabil) anual, ancheta structurală anuală);
- Suplimentar – întreprinderile, care au prezentat declarația fiscală anuală cu privire la impozitul pe profit pentru anul $t-2$ (și au declarat total venituri peste 1 mil. lei);
- Întreprinderile noi active în anul $t-1$ (care au participat doar în cercetări statistice pe parcursul a 6 luni ale anului $t-1$);
- Mulțimea unităților bugetare;
- Întreprinderile noi care s-au înregistrat în anul $t-1$ și care au declarat

---

1. t – reprezintă anul desfășurării cercetării statistice integrate

---

capital statutar în sumă mai mare de 0,5 mil. lei (eventual unitățile respective pot prezenta interes privind statisticile investițiilor în capital fix).

În scopul eficientizării cercetării statistice, unitățile, având între 0 și 4 salariați, au fost eliminate din baza de sondaj, ponderea acestora din punct de vedere al cifrei de afaceri la nivel de total țară fiind redusă. Pragul de reprezentativitate a fost de minim 90% la nivelul fiecărei diviziuni CAEM Rev.1 (aliniat la NACE, Rev. 1.1.). Baza de sondaj cuprinde circa 50 mii întreprinderi.

Variabilele de selecție/ stratificare au fost reprezentate de: *activitatea economică* – la nivel de diviziune CAEM Rev.1 (Clasificatorul național al activităților economice, alineat la NACE Rev.1.1.); *clasa de mărime* în funcție de numărul de salariați al întreprinderii (4– 9, 10 – 19 și 20 și peste).

Straturile au fost formate prin intersecția variabilelor de stratificare.

Mărimea și alocarea eșantionului

Eșantionul s-a format din circa 10 mii întreprinderi, asigurând reprezentativitatea datelor la nivelul economiei naționale (nivel de diviziune CAEM Rev.1 și clasele de mărime 4 - 9, 10 – 19 și 20 și mai mulți angajați). Eroarea maximă admisă a fost de 5% pentru cifra de afaceri, și probabilitatea de garantare a rezultatelor de 95%.

Alocarea eșantionului pe straturi s-a efectuat conform Metodei Neyman, care ia în considerație valoarea abaterii standard a cifrei de afaceri din cadrul fiecărui strat.

Pentru asigurarea comparabilității seriilor de timp, s-a decis ca pragul de cercetare exhaustivă să fie fixat la nivel de 20 persoane. Au fost cercetate exhaustiv: unitățile bugetare; instituțiile financiare; unitățile create pe parcursul anului n-1, fondul statutar (egal sau depășește suma de 0,5 mil lei, precum și unitățile atipice). Pentru definirea unităților atipice s-a utilizat Metoda abaterilor intercuartilice.

***

Realizarea cercetării integrate pe termen scurt constituie o realizare importantă în procesul de reformare a statisticii economice din Republica Moldova, urmând o serie de alte îmbunătățiri privind:

- Implementarea noii versiunii naționale CAEM, alineate la NACE Rev.2,
- Implementarea raportării datelor statistice de către respondenți prin Internet,
- Extinderea utilizării în scopuri statistice a datelor din surse administrative

---

privind declarațiile TVA (deținute de Inspectoratul Fiscal Principal de Stat) și vizând numărul angajaților, veniturile salariale și contribuțiile de asigurări sociale de stat obligatorii (deținute de Casa Națională de Asigurări Sociale).

- Redesignul cercetărilor anuale, asigurând coerența reciprocă în cadrul unui sistem integrat al statisticii business, armonizarea cu standardele UE, pe baza utilizării tehnologiilor informaționale moderne,

- Implementarea metodelor noi de editare și imputare a datelor pentru îmbunătățirea calității statisticilor.

Concluzie

Abordarea integratoare a producerii și diseminării datelor și informațiilor statistice **pe termen scurt** a permis îmbunătățirea plenitudinii, coerenței datelor primare obținute, micșorarea presiunii informaționale asupra respondenților, iar ca efect, creșterea calității datelor statistice și eficienței activității în domeniul respectiv. Implementarea cercetării statistice integrate, bazate pe concepte consistente, armonizate cu standardele UE, asigură furnizarea către utilizatorii naționali și cei internaționali de statistici relevante, fiabile și comparabile pe plan european.

Realizarea cercetărilor integrate pe termen scurt constituie, în opinia noastră, o realizare importantă în procesul de reformare a statisticii în Republica Moldova. Totodată, se impune ca necesară finalizarea reformării statisticii business în ansamblu, în conformitate cu standardele UE. Și în acest exercițiu complex BNS din Moldova contează mult în continuare pe sprijinul important de la Institutul Național de Statistică din România.

Mulțumim președintelui Vergil Voineagu pentru sprijinul acordat, cât și tuturor colegilor români pentru colaborare.

Bibliografie selectivă:

- Voineagu V., Ștefănescu D.E., Dumitrescu I. *Orientări strategice ale Sistemului Statistic European*. Revista Română de Statistică, nr.5/2009

- European Commission. *Methodology of short-term business statistics: Interpretation and Guidelines*. Luxembourg: Office for Official Publications of the European Communities, 2006.

- European Commission. *Report from the Commission to the European Parliament and the Council concerning short-term statistics as required by Council Regulation (EC) No 1165/1998 of 19 May 1998*: 2011,

http://epp.eurostat.ec.europa.eu/portal/page/portal/short_term_business_statistics/documents/STS_Quality_report_8_June_2011_EN.pdf

- European Commission. *Report from the Commission to the European Parliament and the Council on the implementation of Decision No 1297/2008/EC of the European Parliament and of the Council of 16 December 2008 on a Programme for the Modernisation of European Enterprise and Trade Statistics (MEETS)*: 2011,

<http://epp.eurostat.ec.europa.eu/portal/page/portal/quality/documents/MEETS.pdf>